

10/86

Aj bez kúzelníckej paličky

Igor Kiom, jeden z najlepších sovietskych iluzionistov, rozprával raz novinárom o tom, aký je rozdiel medzi dospelými, vzdelanými divákmi a deťmi.

„Najradšej mám vzdelaných divákov. Čím sú ich vedomosti širšie, tým viac je vyvinutý ich zmysel pre komplikovanosť. Keď im ukáže najjednoduchší trik, oni hľadajú princíp, na akom sa zakladá, a potom vymyslia niečo, čo by človeku nikdy nezišlo na um. Pracovať pred nimi je skutočne radosť. Najbezpečnejšie sú pre nás deti. Pri odhaľovaní tajomstva postupujú od najjednoduchšieho, idú tou cestou, ktorou sme išli my, keď sme trik tvorili. A ani keď nenájdu odpoveď, neodradí ich to.“

Tajomstvo triku

Potom hovoril o tom, ako do jedného vystúpenia zasiahol chlapec. Išlo o trik, ktorý sa z hľadiska diváka zdá byť v rozpore s prírodnými zákonmi (tak ako väčšina ostatných) a ani napriek tomu, že ho diváci zväčša videli už viackrát, nevedia prísť na jeho princíp. Na scénu prinesú debnu a kúzelník do nej zatvorí svoju asistentku, ktorej z jedného konca debny vyčnieva hlava a z druhého nohy. Potom debnu rozreže na dve polovice, ktoré od seba oddelí tak, že z jednej polovice vyčnievajú nohy a z druhej hlava. Keď dá po chvíli obidve polovice k sebe, z rozrezanej debny vyskočí usmiata asistentka. Raz, keď už Igor rozrezanú asistentku „scelil“ a spoločne s ňou sa ukláňali nadšenému obecenstvu, vybehol na scénu chlapec a všetkým ukázal skryšú, v ktorej bola druhá asistentka.

Tento mimoriadne pôsobivý trik je založený na veľmi jednoduchom princípe. Keď si do debny líha asistentka, druhá, ktorá je tam už skrytá, vystrčí nohy. Každá je potom v jednej polovici; debnu teda možno rozrezať bez toho, že by sa asistentke niečo stalo.

Dospelí spravidla hľadajú pri riešení tejto záhady (a nielen tej) oveľa komplikovanejší princíp. Aj keď ich napadne, že by mohlo ísť o dve asistentky, túto myšlienku zavrhnú, ebo sa zamýšľajú nad tým, že by sa do takého malého priestoru nezmestila. Skôr sú

schopní vysvetliť si to tak, že išlo o využitie sústavy zrkadiel, holografii alebo hypnózu. Deti nemajú teoretické vedomosti z optiky, psychológie ani z ďalších, iste zaujímavých vedných oblastí, preto sa usilujú nájsť riešenie na úrovni svojich poznatkov. Nemôže im napadnúť nič jednoduchšie ako to, že v každej polovičke je jedna žena. A vôbec ich neodradí to, že nie je také jednoduché „poskladať sa“ do malej debny. Veď oni by sa tam bez problémov zmestili, tak sa tam ľahko musí zmestiť aj „kúzelníčka“. No nie?

Pozrime sa teraz na pár vynálezov, z ktorých vyplynie, že odhalenie potreby je niekedy už takmer riešením a že poznanie podstaty vynálezu je často také prekvapujúce, ako spoznanie kúzelníckeho triku.

Autorkou vynálezu je aj Becky Schroederová. O tom, že aj jej nápad vznikol na základe odhalenia potreby, svedčí opis situácie, počas ktorej vznikol. Becky sedela v aute a čakala na mamu, ktorá nakupovala v obchode. Keď ju omrzelo nečinne vyčkávať, začala si písať úlohy. Becky si zrazu uvedomila, že už na papier nevidí. Chcela zapnúť vnútorné osvetlenie auta, ale to bolo pokazené. Neostalo jej nič iné, ako nechať úlohy až na doma. Rozmýšľať však možno aj v neosvetlenom aute a psychológovia by nám iste potvrdili, že večerná atmosféra v aute môže byť na rozmýšľanie lepšia ako pohoda za pracovným stolom. A Becky našla aj riešenie, ktoré je jednoduché ako prezradený trik kúzelníka. Je to fosforeskujúca podložka, ktorá sa vloží pod list papiera a ten je osvetlený tak, že netreba používať nijaké ďalšie osvetlenie. Keď sa zamyslíme nad tým, ako dlho existuje ceruzka, pero, papier a fosforeskujúce materiály, iste nás prekvapí, že až školáčka, ktorá chcela užitočne využiť čakanie v aute, vyriešila tento problém. Tento príbeh je aj dôkazom toho, že predpokladom vzniku nových riešení je odhalenie potrieb a tvorivý, nekonvenčný prístup k nim.

Iba krôčik od vynálezu

Skúste sa teraz spolu s nami vžiť do nasledujúcej situácie. Konečne ste si našli trochu

času a chystáte sa premietat diapozitívy z dovolenky. Zásnete nad neskutočne krásnymi zábermi, na ktorých sa za dobre známymi tvármi a postavami, sem-tam nájde aj nejaký kúsok mora alebo pobrežia. Pri jednom obrázku sa však naľakáte, lebo v modrastej vode zbadáte nejaké veľikánske čudo, ktoré sa podobá na draka, Lochnesskú obludu, komára a krokodíla dokopy. Po chvíľke sa úžas zmení na smiech a neskôr na zlosť. To vtedy, keď zistíte, že vám k diáku zarámovali aj komára. Najviac pri tom ožijú deti, ktorým sa obrázok veľmi páči a začínú vás prosiť, aby ste im dovolili ten obrázok dlhšie pozorovať. Čo urobíte? Asi poviete, aby nezdržovali, že máte ešte premietnuť ďalšie obrázky a že ak neprestanú otravovať, pôjdu spať. Deti určite stíchnu a vy rámček diapozitívu rozoberiete a „sušeného“ komára vyhodíte. Na príhodu zabudnete. A to je chyba! Prečo? Preto, lebo ste boli iba krôčik od vynálezu.

Mohli ste totiž vynájsť zariadenie, ktoré nahradí mikroskop, špeciálnu kameru, zariadenie priemyselnej televízie s televízorom a veľkou obrazovkou. To všetko by bolo totiž potrebné na to, aby ste mohli pozorovať komára vo veľkosti, v akej ste ho nechciami videli na premietacom plátne. Olav Karstein z Nórska vystavoval na Svetovej výstave úspechov mladých vynálezcov v Plovdive práve takýto vynález. Jeho podstatou je rámček na diapozitívy upravený tak, že doň možno napríklad naliať tekutinu s drobnými organizmami a vidieť ich zväčšené na premietacom plátne. Takto možno sledovať napríklad aj tvorbu kryštálov.

Teraz už možno viete, prečo sme na začiatku písali o kúzelníkovi, a nie o vynálezcovi. Uvedomili ste si, že vynález je do istej miery kúzlom. Kým nepoznáme jeho podstatu, zdá sa nám to nemožné. Keď však podstatu vynálezu spoznáme, zásne nad jeho jednoduchosťou. A keď si uvedomíme, že deti majú schopnosť nachádzať jednoduchú podstatu kúzelných trikov, doprajme im aj viac možností na tvorivé hľadanie.

Ing. ŠTEFAN HOLAKOVSKÝ